Valtionavustus-toiminnan kehittäminen ja digitalisointi

Erityisasiantuntija Leena Rantala 16.9.2022

Valtionavustushanke | #valtionavustukset

VALTIONAVUSTUKSET
STATSUNDERSTÖD
VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Mitä ovat harkinnanvaraiset valtionavustukset?

- Valtionavustukset ovat valtion varoista myönnettävää harkinnanvaraista julkista rahoitusta.
- Valtionavustuksia myönnetään vuosittain arviolta neljä miljardia euroa useissa sadoissa eri valtionavustushauissa. [1]
- Valtionapuviranomaiset myöntävät valtionavustuksia valtion talousarviosta tai sen ulkopuolella olevista rahastoista valtionavustuslain (688/2001) ja hallinnonalakohtaisen lainsäädännön perusteella.
- Valtionavustukset myönnetään joko valtionavustuslain tarkoittamana yleisavustuksena tai erityisavustuksena, kuten hanke- tai investointiavustuksena tai apurahana.
- Harkinnanvarainen valtionavustus on eri asia kuin laskennallinen ja yleiskatteellinen valtionosuus, mutta niitä kutsutaan yhteisesti valtionavuiksi. [2]
- Taloudelliseen toimintaan myönnetty valtionavustus on samalla myös valtiontukea, jolloin sitä koskee Euroopan unionin valtiontukisääntely.

[1] Arvio perustuu kyselytutkimukseen (v. 2016–2017 myönnetyt valtionavustukset).

[2] Harkinnanvaraisen valtionavustuksen tunnusmerkit on julkaistu hankesivulla.

Keitä ovat valtionapuviranomaiset ja valtionavustusten hakijat ja saajat?

VALTIONAPUVIRANOMAISET

HAKIJAT JA SAAJAT

- Suomessa on yli 90 valtionapuviranomaista, jotka hoitavat lain nojalla valtionavustuksiin liittyvät tehtävät.
- Valtionavustuksia myöntävät ministeriöt, valtion virastot ja laitokset sekä esimerkiksi maakuntien liitot. Niitä voi myöntää myös muu toimija kuin viranomainen, kun siitä on erikseen lailla säädetty.

- Valtionavustusten hakijoita ja saajia on kymmeniä tuhansia joka vuosi.
- Valtionavustuksia myönnetään esimerkiksi kunnille ja kuntayhtymille, säätiöille ja yhdistyksille, tiedelaitoksille ja tutkimusorganisaatioille, korkeakouluille, yrityksille ja yksityishenkilöille.

1 Valtionavustushankkeen perustiedot

Perustiedot

- Valtionavustustoimintaa kehitetään valtiovarainministeriön johtamassa hankkeessa, jotta valtionavustustoiminta olisi nykyistä vaikuttavampaa, läpinäkyvämpää, tehokkaampaa ja yhdenmukaisempaa.
- Hanke jatkuu 31. joulukuuta 2023 asti.
- Valtionavustustoimintaa kehitetään ja digitalisoidaan ketterin menetelmin ja käyttäjälähtöisesti. Siinä hyödynnetään palvelumuotoilun keinoja ja yhteisiä käsitteitä.

Yhteiskehittämiseen osallistuu useita eri organisaatioita

- **Valtiovarainministeriö** vastaa valtionavustustoiminnan strategisesta kehittämisestä, säädösvalmistelusta ja hallinnollisista kysymyksistä. Ministeriö kehittää valtionavustustoiminnan yhteistä toimintamallia.
- **Valtiokonttori** kehittää uudet digitaaliset palvelut ja vastaa niiden käyttöönotoista sekä käytön tuesta sekä tietovarannon hallinnoinnista.
- **Valtionapuviranomaiset** suunnittelevat ja johtavat kehittämis- ja käyttöönottoprojektejaan ja toteuttavat oman toimintansa uudistuksia.
- **Valtionavustusten hakijat ja saajat** osallistuvat työpajoihin, käyttäjätutkimuksiin ja valtionavustustoiminnan hakijaryhmäkohtaiseen selvittämiseen ja kehittämiseen.

Valtiontalouden tarkastusviraston suositukset vahvistavat valtionavustustoiminnan kehittämisen tarkoituksen

- ”Valtionapuviranomaiset ovat hallinnoineet rahapelitoiminnan tuotoista myönnettyjä avustuksia olennaisilta osin säädösten mukaisesti, mutta valvonnassa on puutteita. Avustusten myöntämisprosessi ei ole kaikilta osin riittävän läpinäkyvä eikä tuloksellisuuden näkökulma näyttäisi ohjaavan avustusten kohdentamista kovin merkittävästi.”
- ”Tarve lähentää avustusten hallinnoinnin erilaisia käytäntöjä ja edistää valtionavustustoiminnasta saatavan tiedon saatavuutta ja käyttöä sekä lisätä avustustoiminnan läpinäkyvyyttä ja avoimuutta on tarkastuksen perusteella ilmeinen. Meneillään oleva valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke voi olla yksi keino löytää ratkaisuja avustusprosessin puutteisiin.”

Lähde: *Rahapelitoiminnan tuotoista myönnetyt avustukset: Hallinnoinnin asianmukaisuus ja tuloksellisuuden edellytykset.* Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 9/2022 (julkaistu 31.8.2022).

2 Yhteisen toimintamallin mukaisten digitaalisten palveluiden käyttöönotto

Yleiskuvaus

Toiminnan muutos	Digitalisoitu valtionavustusprosessi ja valtionavustuspalvelut tukevat tiedolla johtamista myönnettäessä harkinnanvaraisia valtionavustuksia yhteiskunnassa muuttuviin tarpeisiin. Tavoitteena on lisätä valtionavustustoiminnan läpinäkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Toiminnan muutos vaatii ohjausta hankkeen jälkeenkin.	
Asiakkuudet ja projektit	Suomeen perustetaan valtionavustustoiminnan tietovaranto, ja valtionapuviranomaiset ottavat vaiheittain käyttöön siihen liittyvät **digitaaliset palvelut**. Palvelut perustuvat **yhteiseen toimintamalliin**, joka painottaa valtionavustustoiminnan suunnittelun ja arvioinnin merkitystä. Valtionapuviranomaisten menettelytapoja yhtenäistetään, kun se on perusteltua.	
Yhteis-kehittäminen	Valtionavustustoiminnan kehittäminen vaatii hallinnollisten, lainsäädännöllisten ja strategisten asioiden ratkaisemista sekä käsitetyötä ja selvityksiä.	Valtionavustustoiminnan digitalisointi vaatii toiminnallista määrittelyä, ketterää kehittämistä, käytön tukea ja osaamisen kehittämistä.

Valtionavustustoiminnan yhteinen toimintamalli

- Valtionavustustoiminnan yhteisen toimintamallin perusajatuksena on, että valtionavustusprosessin kaikissa vaiheissa kertyy **tietoa**, jota voidaan koota yhteen ja käyttää monilla eri tavoilla.
- Toimintamalli jakaa **valtionavustusprosessin** kolmeen vaiheeseen. Tavoitteena on, että valtionapuviranomaiset voivat kehittää toimintamallin avulla valtionavustustoiminnan suunnittelua (1) ja tapaa arvioida sen vaikutuksia ja raportoida niitä (3). Valtionavustustoiminnan suunnittelussa ja tietojen keräämisessä käytetään esimerkiksi **vaikutusketjuja ja yhteistyötä**.
- Toimintamalli ei muuta valtionapuviranomaisten toimivaltaa, ja valtionavustustoimintaa säännellään, kuten tähänkin asti. Tavoitteena on kuitenkin tehdä valtionavustusten hakemisesta ja myöntämisestä entistä sujuvampaa (2).
- Valtionapuviranomaiset lisäävät vaikuttavuutta analysoidessaan valtionavustuksilla rahoitetun toiminnan tuloksia ja vaikutuksia koskevaa tietoa ja jakaessaan sitä yhteiskunnallista keskustelua varten.

Digitaalisten palveluiden käyttöönottaminen

Valtionavustuskäytäntöjen kehittämistä ja yhdenmukaistamista sekä digitaalisten palveluiden käyttöönottoa varten tehdään mm. oppaita ja mallipohjia, ja valtionapuviranomaiset vastaavat ehdotusten toteuttamisesta. Valtionapuviranomaisia valmennetaan.

Haeavustuksia.fi on valtionavustushakujen julkaisemisen ja asioinnin palvelu. Se kokoaa valtionapuviranomaisten valtionavustushaut yhteen paikkaan.

Tutkiavustuksia.fi on valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelu suuren yleisön käyttöön. Se luo valtionavustuksista kaivattua kokonaiskuvaa.

Hallinnoiavustuksia.fi on valtionapuviranomaisille tarkoitettu palvelu valtionavustusten hallinnointiin.

Valtionapuviranomaiset kehittävät toimintaansa ja ottavat yhteisen toimintamallin mukaiset digitaaliset palvelut käyttöön vaiheittain lähivuosina **käyttöönottosuunnitelman ja -ryhmien** mukaisesti.

Jokainen valtionapuviranomainen tekee **kehittämis- ja käyttöönottoprojektinsa** alkaessa kypsyysarvioinnin.

Valtionapuviranomainen tarkastelee kehittämis- ja käyttöönottoprojektissaan niitä asioita, joiden on oltava kunnossa digitaalisten palveluiden käyttöönottamiseksi ja ensimmäisten hakuilmoitusten julkaisemiseksi Haeavustuksia.fi-palvelussa.

Valtionapuviranomaiset aloittavat projektinsa vaiheittain

2021 Syksy | 2022 kevät | 2022 syksy | 2023 kevät | 2023 syksy | 2024 kevät | 2024 syksy | 2025 kevät

Ryhmä 0 (osallistuu pilotointiin)

Ryhmä 0
Palosuojelurahasto

Ryhmä 1 (osallistuu pilotointiin)

Ryhmä 1
Opetus- ja kulttuuri-
ministeriön nuorisoasiat
Ulkoministeriö

Ryhmä 4

Ryhmä 4
Ympäristöministeriö
Asumisen rahoitus-
ja kehittämiskeskus
Öljysuojarahasto
Työ- ja elinkeinoministeriö
Maakuntien liitot

Julkaisuvelvoite

Haeavustuksia.fi
Tutkiavustuksia.fi

Ryhmä 2

Ryhmä 2
Opetus- ja kulttuuri-
ministeriö
Taiteen
edistämiskeskus
Museovirasto

Ryhmä 3

Ryhmä 3
Maa- ja metsä-
talousministeriö
Sosiaali- ja
terveysministeriö
Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Ryhmä 6 Muut valtionapuviranomaiset

Ryhmä 5

Ryhmä 5
Oikeusministeriö, Valtiovarainministeriö
Puolustusministeriö, Liikenne- ja viestintäministeriö, Valtioneuvoston
kanslia Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
Kansallisarkisto, Valtiokonttori
Rajavartiolaitos

3 Valtionavustustoiminnan kehittämisen hyödyt

Tuottavuushyödyt

- **Tietojärjestelmien kehitys-, ylläpito- ja investointikustannusten pieneneminen**

  Kun valtionapuviranomaiset ottavat käyttöön yhteiset digitaaliset palvelut, viranomaiskohtaisten ratkaisujen ylläpito- ja kehittämiskustannuksia poistuu. Erillisratkaisuihin ei investoida kuin perustelluista syistä. Yhteisten digitaalisten palvelujen rahoitusmalli on keskitetty.

- **Valtionavustusprosessiin sitoutuvan henkilötyön väheneminen tai uudelleen kohdentaminen**

  Työmäärä valtionavustustoiminnan perusprosessissa vähenee, kun käyttöön otetaan yhteiset digitaaliset palvelut. Toimintamalli edellyttää henkilötyön uudelleen kohdentamista valtionavustusprosessin suunnittelu- ja arviointivaiheeseen.

- **Valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden paraneminen**

  Uudistuksessa luodaan edellytykset tiedolla johtamiseen ja tuetaan valtionapuviranomaisia kiinnittämään huomiota valtionavustustoiminnan tuloksiin ja vaikutuksiin. Näin ollen valtionavustustoiminnan vaikuttavuus paranee pitkällä ajalla. Myös hyvän hallinnon edistäminen ja käytäntöjen yhdenmukaistaminen (ml. valvonta) lisää toiminnan läpinäkyvyyttä ja vaikuttavuutta.

Tiivistelmä

- Toimintamalli ja digitaaliset palvelut siis digitalisoivat ja yhtenäistävät valtionavustusprosessia. Se parantaa valtionavustustoiminnan läpinäkyvyyttä ja luo edellytyksiä tiedolla johtamiseen.
- Valtionavustusprosesseja pyritään yhtenäistämään, mikä tekee valtionavustusten hakemisesta entistä sujuvampaa.
- Päätöksentekijät saavat kaivatun kokonaiskuvan valtionavustustoiminnasta yhteiskuntapolitiikan harjoittamista varten.
- Valtionapuviranomaiset voivat seurata, miten valtionavustusten käytöllä saavutetaan päämääriä ja edistetään niihin liittyviä tavoitteita yhteiskunnassa.
- Haettavissa olevista valtionavustuksista ja valtionavustusten myöntämisestä sekä valtionavustuksia koskevista vähimmäistiedoista on saatavilla avointa tietoa kaikille valtionavustustoiminnasta kiinnostuneille.

Perustuslain kannalta merkityksellistä

- **Hakijoiden ja saajien asiointi valtionavustusasioissa (PL 21 § oikeusturva)**
  - Yksi yhteinen, eri valtionapuviranomaisten palvelukokonaisuus
  - Valtiokonttori palvelujen ja tietovarannon ylläpitäjänä

  => Asianmukainen asian käsittely ja toimivaltasuhteiden selkeys; hyvän hallinnon toteutuminen
- **Hakijoita ja saajia koskevien tietojen käsittely (ml. tallentaminen ja luovuttaminen) sekä tietojen hyödyntäminen (PL 10 § yksityiselämän suoja; PL 12.2 § julkisuusperiaate)**
  - Yhteisrekisterinpitäjyys: noin 90 eri valtionapuviranomaista ja Valtiokonttori
  - Valtionapuviranomaisten tiedonsaantioikeudet: mm. asian selvittämiseksi
  - Valtiokonttorin tiedonsaantioikeudet: analysointia ja raportointia tietojohtamisen tarpeisiin
  - Avoin tietopalvelu; kaikille tietoa valtionavustuksista; julkisten varojen käytön valvonnan mahdollistaminen yleisölle; myös valtionapuviranomaiset voivat hyödyntää

Lisätiedot

https://vm.fi/valtionavustustoiminnan-kehittaminen

VALTIONAVUSTUKSET
STATSUNDERSTÖD

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET